

Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υιοῦ Δαυΐδ, υιοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ. .... Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμών, Ἀμών δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσίαν, Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.

Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν [οὐσ. θηλ. γένους, αἰτ. ἐνικοῦ, ἢ μετοικεσία= μετοίκηση, ἀλλαγὴ τόπου διαμονῆς ἢ κατοικίας] Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ, Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιακείμ, Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ, Ἀζώρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδώκ, Σαδώκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχείμ, Ἀχείμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιοῦδ, Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν Ματθάν, Ματθάν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυΐδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυΐδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. Μνηστευθεῖσις γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν [ἀπαρέμφ. Ἀορ. β' (συνῆλθον) τοῦ ῥ. Μ.Φ. συνέρχομαι] αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη [γ' ἐν. πρόσ. Παθ. Ἀορ. (ἐβουλήθη) τοῦ ῥ. Μ.Φ. βούλομαι= ἐπιθυμῶ] λάθρα [= κρυφά] ἀπολυθῆναι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυΐδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἔστιν Ἅγιον. Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ ὄλον γέγονεν ἵνα πληρωθῆ [γ' ἐν. προσ. ὑποτακτ. ἐγκλ. Παθ. Ἀορ. (ἐπληρώθη) τοῦ ῥ. Μ.Φ. πληρόμαι-οῦμαι= συμπληρώνομαι, εἶμαι πλήρης] τὸ ῥηθὲν [μτχ. οὐδ. γένους Παθ. Ἀορ. (ἐρρήθη) τοῦ ῥ. Μ.Φ. λέγομαι] ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει [γ' ἐν. προσ. Μέλλ. (ἔξω) τοῦ ῥ. ἔχω] καὶ τέξεται [γ' ἐν. προσ. Μέλλ. (τέξομαι) τοῦ ῥ. Μ.Φ. τίκτομαι] υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἔστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Διεγερθεὶς [μτχ. ἀρσ. γένους Παθ. Ἀορ. (διηγέρθη) τοῦ ῥ. Μ.Φ. διεγείρομαι· σύνθετο: διά+ἐγείρομαι (σηκῶνομαι)· διεγείρομαι= ἐξεγείρομαι, ἀφυπνίζομαι] δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

22/12/2019, Ματθ. α' 1-25
Κυριακὴ Πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως

Διαδικτυακὰ μαθήματα γιὰ τὴν κατανόηση
τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης

γεννάω-ῶ, ρίζα -γεν-
ἐνεργητικὸ τοῦ γίγνομαι

γίγνομαι, ρίζα -γεν-

παράγωγα:

Χριστοῦγεννα, γέννα (γέννηση, καταγωγή), γενναῖος, γέννησις, γεννητής, γεννητικός, γεννητός, γεννητῶρ, γεννήτρια, ἀγέννητος, γεννοφάσκια, ὑπογεννητικότητα, γενναιόδωρος, γεννητούρια..

παράγωγα:

γενεά, γενεαλογία, γενάρχη, γένεσις (δημιουργία), γενέθλιος, γενέσιος, γενετικός, γενεσιουργός (δημιουργός: γενεσιουργός αἰτία), γενέτης (πατέρας), γενετή (γέννηση: ἐκ γενετῆς= ἀπὸ τῆ στιγμῆ τῆς γέννησης), γενέτειρα (μητέρα: γενέτειρα πόλη), γένος, γενικός, μονογενής, εὐγενής, ἀγενής, ἰθαγενής, ἐγγενής (ἐμφυτος, ἐγχώριος, ἐν+γίγνομαι), συγγενής (σύμφυτος, συν+γίγνομαι: συγγενής καρδιοπάθεια), γηγενής (ντόπιος), ὁμογενής, γνήσιος, νεογνόν, γονεὺς, γόνιμος (εὐφορος), γόνος (τό παιδί), ἀπόγονος, ἑγγονός, ζωογόνος, μεταγενέστερος, δευτερογενής, Ἰφιγένεια, παλιγγενεσία, πρωτόγονος..

Ποιὲς ἀπὸ τῆς λέξεως τῆς στήλης Β' ἔχουν ἐτυμολογικὴ συγγένεια/κοινὴ ρίζα μὲ τῆς λέξεως τῆς στήλης Α'; Κυκλώστε τῆς σωστῆς.

A	B
βούλομαι	συμβουλή, βουλευτής, βούλησις, κακόβουλος, βουλιμία, ἄβουλος ἄβουλος, ἐμβόλιμος
γίγνομαι	γένεω, ἔγνοια, νεογνό, οἰκογένεια, γήινος, συνεπάγεται, εὐγενής, γνωστός, Χριστοῦγεννα, γενεαλογικός

www.agios-gerasimos.gr

Ἀθήνα 2019

ΜΑΘΗΜΑ 3ο

Γ. Τονισμός

ΤΟΝΟΙ – ΠΝΕΥΜΑΤΑ (α' μέρος)

Οί τόνοι χαρακτηρίζαν μουσικά τή συλλαβή. Η αρχαία ελληνική γλώσσα ήταν μελωδική και στηριζόταν σε μακρά και βραχεία φωνήεντα και δίφθογγους, καθώς και σε ανέβασμα και κατέβασμα της μελωδικότητας. Τα μακρά φωνήεντα και οι δίφθογγοι είχαν μακρότερη προφορά, ενώ τα βραχεία συντομότερη.

Μέσα στη ροή του λόγου οι μουσικοί ήχοι, δηλαδή οι μουσικοί τόνοι, ήταν άλλοτε σύντομοι, κοφτοί και όξεις, κάτι που ταίριαζε κυρίως στα βραχεία φωνήεντα (που παίρνουν όξεια), και άλλοτε πλαγιο-κατεβατοί και σοβαροί, κάτι που ήταν βολικό στο τέλος της λέξης. Και αυτοί ταίριαζαν περισσότερο στη λήγουσα των λέξεων (που έπαιρνε βαρεία, είτε ήταν βραχύχρονη είτε μακρόχρονη).

Ο τρίτος μουσικός τόνος πρέπει να ήταν πιό μελωδικός, γιατί είχε και ανέβασμα και κατέβασμα της φωνής, ήταν δηλαδή ταυτόχρονα και μακρότερος και συνάμα όξυς και βαρύς στο ίδιο φωνήεν· αυτό (δηλ. τό τονιζόμενο φωνήεν) έπρεπε υποχρεωτικά να είναι μακρό, να έχει δηλαδή μεγαλύτερη φωνητική έκταση από το βραχύ, έτσι ώστε να μπορεί ο τόνος να άνεβοκατεβεί με τρόπο που να γίνει αισθητός στον ακροατή. Αυτό ο μουσικός τόνος ονομάστηκε όξυβαρύς-όξυβαρεία ή περισπωμένη, (περισπωμένη: δηλώνει την περι-σπαση, το τσάκισμα, ότι δηλαδή ο τόνος περι-σπάται, τσακίζεται ή, καλύτερα, λυγίζει προς τα κάτω, αφού άνεβεί πρώτα προς τα πάνω).

Οί τόνοι, λοιπόν, είναι **τρεις**: όξεια, βαρεία, περισπωμένη.

Κανόνες Τονισμού

1. Η **βραχύχρονη** συλλαβή παίρνει **πάντοτε όξεια** (ή θέσει μακρά συλλαβή λογίζεται ως βραχύχρονη):

π.χ. **συνέβη**, **πειρασμός**, **ύπέρ**, **δεχόμενος** κ.λπ. (άλλος, λύτρον: θέσει μακρές).

2. Η **προπαραλήγουσα** παίρνει **πάντοτε όξεια**:

π.χ. **αί-τι-ον**, **δε-χό-με-νος**, **ή-γα-γε**, **λο-γι-ζό-με-νος**.

Σημειώσεις: Ανάλογα με τόν τονισμό τους, οι λέξεις ονομάζονται:

α) όξυτόνη, άν έχει όξεια στη λήγουσα:	à νήρ
β) παροξύτονη, άν έχει όξεια στην παραλήγουσα:	φρο νή σει
γ) προπαροξύτονη, άν έχει όξεια στην προπαραλήγουσα:	μα κρό θυμος
δ) περισπώμενη, άν έχει περισπωμένη στη λήγουσα:	πει ρα σμοῦ
ε) προπερισπώμενη, άν έχει περισπωμένη στην παραλήγουσα:	κλί μαξ
στ) βαρύτονη, άν δέν τονίζεται στη λήγουσα:	θε ρα πεύ ων

3. Τα **μακρόχρονα** παίρνουν:

α) όξεια (´), άν ακολουθεί μακρό φωνήεν ή δίφθογγος ("μακρό πρό μακροῦ")

π.χ. **ταύ-της**, **κε-λεύ-ω**, **νι-κή-σεις**

β) περισπωμένη (~), άν ακολουθεί βραχύ φωνήεν ("μακρό πρό βραχέος")

π.χ. **σχο-λεί-ον**

4. Τα **δίχρονα** άλλοτε θεωρούνται μακρά (˘), άλλοτε βραχεία (˘)

π.χ. **μῖσος** (μακρό "ι"), **ἀγάπη** (βραχύ "α")

5. Οί **δίφθογγοι**:

α) **όλες** οι δίφθογγοι στον τονισμό είναι μακρόχρονες:

π.χ. **τοιούτω** (ω: καταχρηστική δίφθογγος=μακρόχρονη και άρα ή προηγούμενη συλλαβή πρέπει να πάρει όξεια),
νικήσεις (ει: κύρια δίφθογγος=μακρόχρονη και άρα ή προηγούμενη συλλαβή πρέπει να πάρει όξεια)

έκτός από τά:

β) 'αι' και 'οι' όταν βρίσκονται **στό τέλος της λέξεως**:

π.χ. **σοί** (οι: βραχύ, γι' αυτό παίρνει όξεια), **και** (αι: βραχύ, γι' αυτό παίρνει όξεια),
κῆποι (τό 'η' παίρνει περισπωμένη γιατί τό 'οι' της λήγουσας είναι βραχύ)

Σημειώσεις:

Στίς ακόλουθες περιπτώσεις τα 'αι', 'οι' άν και βρίσκονται στο τέλος της λέξεως -και θά πρεπε να είναι βραχύχρονα- είναι μακρόχρονα.

1) Σε τύπο εὐκτικής ἔγκλισης:

Ο Θεός συντρίψαι [εὐκτική ἄορ. ("ι"= μακρό), **ένω** συντρίψαι: ἄπαρμφ. ἄορ. ("ι"= βραχύ)] τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.

2) Στο τέλος ἐπιρρημάτων - ἐπιφωνημάτων: Οἴμοι! λέγουσα, ὅτι νύξ μοι ὑπάρχει.

(Δοξαστικό Αἰνῶν, Μεγ. Τρίτης ἐσπέρας). **Βαβαί!** Ἰσθμοῖ.

3) Στη συνηρημένη λήγουσα: Ἐρμαῖ κεφαλαί, τῆ αἰδοῖ (= μέ ντροπή).

4) Στη δοτική 'οἶ' τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

6. **Καμία λέξη δέν τονίζεται πιό πάνω από την προπαραλήγουσα** (ὅπως και στα Νέα Ἑλληνικά): π.χ. **δε-χό-με-νος**, **λο-γι-ζό-με-νος**

7. Όταν ή λήγουσα είναι μακρόχρονη, ή προπαραλήγουσα **δέν τονίζεται**· ο τόνος κατεβαίνει στην παραλήγουσα.

π.χ. Ἀνήρ μακρόθυμος πολὺς ἐν φρο-νή-σει. (Παροιμ. 14, 2)

8. Ἄν τονίζεται ή μακρόχρονη λήγουσα, παίρνει **περισπωμένη** σε γενική και **δοτική** πτώση ή σε **συνηρημένη*** συλλαβή.

π.χ. ὑπὲρ αὐτοῦ (γεν.), **τῆ φραγῆ** (δοτ.), **μακροθυμῶν** (συνηρημ.)*

* **Συναίρεσις** λέγεται ή συγχώνευση 2 φωνηέντων (ή φωνήεντος + δίφθογγο), σε μακρόχρονο φωνήεν ή δίφθογγο, (π.χ. μακροθυμέ-ων → μακροθυμῶν, ἔσταώς → ἔστως).

Συλλαβή που προέρχεται από συναίρεση **περισπάται**, άν τονίζεται ή 1^η από τίς δύο συλλαβές που συναίρουνται (π.χ. νικάω-ω). Ἄν τονίζεται ή 2^η συλλαβή, **όξύνεται** (π.χ. ἔσταώς-ός).

9. Οί **σύνθετες λέξεις** άνεβάζουν τόν τόνος στην τελευταία συλλαβή του α' συνθετικού. π.χ. **μακρό-θυμος** (βλ. και κανόνα 7. 'οσ' = βραχύχρονη λήγουσα), **εὐκαιρος** (καιρός) **ένω**: **παρ-έλλη** (βλ. και κανόνα 7. 'η' = μακρόχρονη λήγουσα).

